

[Research Article \ Araştırma Makalesi |e-ISSN:2458-9128

Çocuklarda Mizah Ölçeğinin (4-12 yaş) Geliştirilmesi ve Çocukların Mizah Eğilimlerinin Ebeveyn Bakış Açısına Göre İncelenmesi

Development of the Scale of Humor in Children (4-12 years) and Investigation of Children's Humor Tendencies According to Parental Perspective

Arzu ÖZYÜREK (0000-0002-3083-7202)¹

Hatice KESER (0000-0002-8283-7394)², Nagihan YILDIRIM (0000-0002-2985-6086)³

• Geliş Tarihi: 29 Nis. 2024

• Kabul Tarihi: 12 Haz. 2024

• Yayın Tarihi: 25 Eyl. 2024

To cite this article: Özyürek, A., Keser, H. ve Yıldırım, N. (2024). Çocuklarda mizah ölçeğinin (4-12 yaş) geliştirilmesi ve çocukların mizah eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 9(2) 65-84. <https://doi.org/10.37754/ijeces.1475401>

Öz

Mizah, genel olarak güldürü içerikli bir kavram olarak algılanmakta ve izleyiciyi eğlendirmek amacıyla başlatılan sözsüz iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Çocukların okul öncesi yaşlardan itibaren mizahı anlama ve algılaması, mizahı tercih edip etmediği, mizah üretme becerisi ve mizahı belli amaçlarla kullanabilme becerisinin belirlenmesi, mizah gelişiminin desteklenmesinde anlamlı veriler sunabilir. Bu nedenle bu çalışmada, 4-12 yaş grubu çocuklar için bir mizah ölçeği geliştirilmesi ve çocukların mizah eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, 4-12 yaş grubu çocuğa sahip 352 ebeveynidir. Ölçme aracı kapsam geçerliği ve yapı geçerliği, güvenirlik katsayıları incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçme aracının 22 madde, beşli likert tipinde ve Mizahi Anlama, Mizahı Tercih Etme, Mizah Üretme, Mizahtan Yararlanma olmak üzere dört alt boyuttan oluştuğu, iç tutarlık katsayısının 0,90 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin puanlanması alt boyutlar için ayrı ayrı ve toplam mizah puanı olarak değerlendirilebilir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puan o alt boyuta ilişkin mizah özelliğinin (mizahı anlama, mizahı tercih etme, mizah üretme ve mizahtan yararlanma) yüksek olduğu, toplam puanın yüksek olması da çocuğun genel mizah anlayışı ve eğiliminin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Mizah ölçeği, mizah eğilimi, mizah, çocukluk dönemi.

Abstract

Humor is generally perceived as a humorous concept and is defined as a non-verbal communication tool initiated to entertain the audience. Determining children's understanding and perception of humor starting from preschool age, whether they prefer humor, their ability to produce humor and their ability to use humor for certain purposes can provide meaningful data in supporting humor development. Therefore, this study aimed to develop a humor scale for children aged 4-12 and to examine children's humor tendencies. The participants of the research are 352 parents of children aged 4-12. Content validity and construct validity of the measurement tool, reliability

¹Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük, Türkiye, a.ozyurek@karabuk.edu.tr

²Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Şarkışla Aşık Veysel MYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Sivas, Türkiye, haticekeser@cumhuriyet.edu.tr

³Bilm. Uzm., Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD, Karabük, Türkiye, nagihanyildirim61@gmail.com

coefficients were examined. As a result of the analysis, it was found that the measurement tool consists of 22 items, five-point Likert type and four sub-dimensions: Understanding Humor, Preferring Humor, Producing Humor, Benefiting from Humor, and its internal consistency coefficient is 0.90. Scoring of the scale can be evaluated separately for the sub-dimensions and as the total humor score. A high score from the sub-dimensions of the scale can be interpreted as a high level of humor in that sub-dimension (understanding humor, preferring humor, producing humor and benefiting from humor), and a high total score can be interpreted as a high child's general sense of humor and tendency.

Key words: Humor scale, humor disposition, humor, childhood.

Giriş

Mizah, genel olarak güldürü içerikli bir kavram olarak algılanmakta ve mizahın çok çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmektedir. İzleyiciyi eğlendirmek amacıyla başlatılan sözsüz iletişim aracı olarak tanımlanmakla birlikte (Evans vd., 2020) bireysel eksikliklerden kaçınmayla ilgili kaygıyı kovmak için oluşturulan bir tür savunma mekanizması (Dziegielewski, 2003), entelektüel oyun ve fikirlerle oynama şekli (McGhee, 2002'den akt.: Chafe, 2011) ve mizahın bilişsel ve duyuşsal kaynaklardan yararlanan derin zengin bilişsel eylemler dizisi olarak tanımlandığı (Cundall, 2007) görülmektedir. Mizahın küçük yaşlardan itibaren gelişmeye başladığı bilinmektedir. Çocukluk döneminden itibaren diğer gelişim alanlarında olduğu gibi mizah gelişiminin desteklenmesinin de önemli olduğu düşünülmüş, alan yazın incelendiğinde çocukluk döneminde mizah eğilimlerinin belirlenmesine yönelik bir ölçüğe gereksinim olduğu görülmüştür. Bu çalışma, çocukların mizah eğilimlerinin belirlenmesine yönelik bir ölçek geliştirme yanında bazı kişisel değişkenlere göre çocukların mizah özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Mizah, eski çağlardan günümüze üzerinde durulan bir konu olmuştur. Kuramsal açıdan bakıldığında ise mizah konusunun farklı şekillerde ele alındığı dikkat çekmektedir. Platon, Aristoteles, Kant ve Hobbes gibi pek çok filozof mizahla ilgilenmiştir. Platon ve Hobbes, mizahı Üstünlük Kuramı'yla açıklamış ve bireyin, kendi üstünlüğünü vurgulayan olayları mizahi bulduğunu iddia etmişlerdir. Üstünlük Kuramı, kişinin kendini diğerleriyle kıyaslamasını ve diğerlerine göre üstün olduğu durumlara gülmesini içermekte, Rahatlama Kuramı ise bir dizi uyaran sonucu kahkahanın bireyi hazırlıksız yakalaması sonucunda, bastırılmış enerjinin serbest bırakılması olarak açıklanmaktadır (Cundall, 2007; Şahin, 2018). Uyumsuzluk bir an için "öyleymiş gibi" düşünüldüğünden dolayı (Bariaud, 1989), McGhee tarafından oluşturulan uyumsuzluk kuramı, çocuğun bilişsel uyumsuzlukları algılama ve üretmesine odaklanan bilişsel ilerlemeleri kapsamaktadır (Kuchner, 1991). Genel olarak mizahın gülme eylemiyle birlikte anıldığı görülmektedir ve gülme bireylerde oldukça erken yıllarda görülmekte, yaşın artmasıyla birlikte diğer gelişim alanlarına paralel olarak gelişim göstermektedir.

Bebekler altıncı aydan itibaren gülmekte, bir yaşında kendi komik performanslarını sergilemekte, yanlış etiketleme, kelime oyunu, anlamsız kelimeler içeren sözlü mizahı ekleyerek mizah becerilerini genişletmektedirler (Anzieu-Premmereur, 2009). Mizah, okul öncesi düzeyde dil deneyimleriyle ilişkilidir. Genelde sözlü ifadelerin ve diyalogların çarpıtılmasıyla işbirlikçi oyun esnasında meydana gelmektedir (Kuchner, 1991). Okul çağı çocukları yetişkinlerle iletişime geçmek, bilişsel ve dilsel açıdan gelişim sağlamak amacıyla, sosyal ve ruhsal yönden sorunlarla başa çıkma yolu olarak mizahı kullanabilmektedirler (Dowling, 2014). Çocuk geliştikçe mizahı anlama, takdir etme, karmaşık mizah üretme, bundan zevk alma kapasitesi, yetişkinlerin mizah olarak algıladığı şeyleri aşamalı olarak anlama becerisi ve entelektüel yeteneklerinin gelişimi artmaktadır (Bariaud, 1989). Mizahın öncelikle bilişsel ve sosyal gelişimin göstergesi olduğu (Berg vd., 2009), iletişimi ve

kişilerarası ilişkileri kolaylaştırdığı da bilinmektedir (Brown vd., 1980; Chiang vd., 2016). Mizah, algılanması veya kullanılması gibi farklı yönleriyle ele alınarak incelenmektedir.

Chiang vd. (2016) mizahi uyarıların doğasını anlama, bireyin mizah deneyimi, mizah üretme veya mizahı kullanma yeteneği, mizahı algılama yeteneği, mizahı anlamaya yönelik bilişsel yetenek olmak üzere mizahın beş yönüne değinmişlerdir. Mizah, insanların gülmesini veya gülümsemesini sağlamaktadır. Bununla birlikte kahkaha ve gülmeler mizah açısından belirsizlik taşıdığı için çeşitli duygusal birikimleri barındırabilmektedir. Bu nedenle, mizahın baş etme yöntemi olarak kullanılması, çocuğun duruma yönelik farklı bakış açısı kazanmasını ve psikolojik tehdit unsurunun etkisinin azaltılmasını sağlamaktadır (Anzieu-Premmereur, 2009). Mizahın algılanması ve bundan zevk alınması sürecinin tüm vücudu aktif çalıştırdığı düşünülmektedir (Fry, 1994). Özetle mizah uyum sağlamak, duyguları keşfetmek, bilişsel, sosyal ve psikolojik süreçlerin birkaç yönünü değerlendirmek, zorlukla başa çıkmak amacıyla kullanılmaktadır (Bernet, 1993). Mizahın, tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde olumlu özellikler taşıyan bir unsur olarak algılandığı söylenebilir.

Günlük hayatta, gelişigüzel oluşan mizahi davranışlar ve çocukların duygu durumuna göre mizahı algılamalarının, tanısal değerlendirmeler için temel oluşturabileceği düşünülmektedir. Bir psikiyatrist, değerlendirme yaparken çocuğun sosyal ve bilişsel gelişimini ölçerken, çocukların mizah sayesinde gerçeklikten uzaklaşabileceği ve zihnindeki yorgunluklarını azaltabileceği bilgisini kullanabilir (Bernet, 1993, Chai ve Choi, 2018). Mizahı, çocuğun birincil bakıcısına bağlanma kalitesi ve otizm spektrum bozukluğuna sahip olup olmasını değerlendirmede kullanabilir (Mireault vd., 2014). Ayrıca hasta olmanın ve hastaneye yatırılmanın çocuk açısından korkutucu ve yıkıcı etkisi düşünüldüğünde (D'antonio, 1989) mizahın bu etkiyi azaltacağı söylenebilir. Çünkü mizah, bireylerin günlük yaşamın stres ve yorgunluğundan kendilerini uzaklaştırmak için başvurdukları eylemlerin en önemlilerindendir (Aydın, 2006; Shammi ve Stuss, 1999, Ay vd., 2013). Buna göre çocuğun mizahı destek, baş etme veya motivasyon sağlama amacıyla kullanması önemli görülmektedir (Schreiner, 2004). Mizah çocukların stresli bir olayı daha az tehdit edici bulmasını sağlayarak öfke, korku, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygularını hafifletebilir. Çocukların mizahı geliştirilebilir ve stres kaynaklarıyla başa çıkmada mizahı kullanmaları sağlanabilir. Bu nedenle mizahı çocuğun bakış açısından anlamak önemlidir (Dowling, 2014). Gülme davranışıyla anılan mizah, çocuklara şakayı öğretme ve uygulamanın arkadaşlık becerilerini geliştirdiği ileri sürülmektedir (Berg vd., 2009; Bernet, 1993). Çocukların şakaları, baş etme becerileriyle birleştirdikleri yaşam deneyimleri olarak ifade edilmektedir (Anzieu-Premmereur, 2009).

Sosyal yaşantıda mizahın kullanılması kişilerarası iletişimin iyileşmesi, çatışmaları azaltması, baş etmeye yardımcı olması nedeniyle sosyal yaşantıyı olumlu etkilemektedir. Buna karşın iletişim yetersizliği, zamanlama yanlışı, uyumsuz mizah durumları da kişisel algı ve sosyal ilişkilere zarar verebilmektedir (Booth-Butterfield, 2018). Mizah kullanan çocukların kullanmayanlarla kıyaslandığında, akranları ve anne-babalarıyla iletişimlerinin daha iyi olduğu, okula kolay uyum sağladığı, çocuğun mizah duygusu ne kadar yüksekse algılanan yaşam kalitesinin de o oranda yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sebeple mizah duygusunun okul çağındaki çocukların yaşam kalitesini artırmak amacıyla kullanılabilmesi ya da çocukların mizahı kullanabileceği bir ortam oluşturulması gerekmektedir (Berg vd., 2009; Chai ve Choi, 2018). Bu açıdan bakıldığında, çocuğun ne tür mizah anlayışına sahip olduğu ve diğer bireylere bunu nasıl sergileyebildiğinin belirlenmesi önem kazanmaktadır (Brown, 1993). Mizahi anlayış kişilerarası ilişkiler ve uyum (Kim vd., 2022), öğrenme ortamlarında öğrenci katılımı (Lu'mu vd., 2023; Yalçıntaş ve Kartal, 2023), sosyal biliş (Telli ve Hoicka, 2022) ve yaratıcı biliş gibi faktörler üzerinde etkili bulunmuştur (Perchtold-Stefan vd., 2020). Dolayısıyla, çocuğun ne tür mizah anlayışına sahip olduğu ve bunu nasıl sergileyebildiğinin belirlenmesi, anlayış türlerine göre mizahın öğrenme ortamına veya kitaplar ve çizgi diziler gibi materyallere

entegre edilmesine, var olan ortamın buna ilişkin düzenlenmesine olanak sağlayabilir. Ayrıca çocukların sosyal ve yaratıcı bilişine etkisi, çocukların mizahı daha iyi anlamalarına ve üretmelerine fırsat sunarak aynı zamanda kişilerarası olumlu ilişkileri ve uyumu teşvik edebilir.

Alan yazında çocuklarda mizah konusuyla ilgili olarak mizah anlayışını (Akın ve Bilgin, 2015; Seven, 2012), mizah duygusunu (Karataş ve Karabudak, 2019), mizah tarzlarını (Anlı, 2021), mizah ihtiyacını (Süler, 2017) belirlemeye yönelik ölçeklerin geliştirildiği veya ölçek uyarlamaları yapıldığı görülmüştür. Çocukların mizah tarzlarını belirlemeye yönelik ebeveyn bildirimine dayalı ölçekler incelendiğinde, bilişsel gelişim ve üstünlük kuramlarının ve (Bischoff vd., 2020) 6-12 yaş aralığının referans alındığı (Karataş ve Sarıkaya Karabudak, 2019) görülmüştür. Geliştirilmek istenen ölçek, mevcut ölçme araçlarından alt boyutlar (mizah yaratma, mizahı anlama, mizahla baş etme) ve uygulanabilen yaş grubu (6-12) (ilkokul çocukları) açısından farklılaşmaktadır. Mizahın okul öncesi dönemde gelişmeye başladığından ve ebeveynlerin bunu gözlemlene imkanı bulunduğundan hareketle, bu çalışmada geliştirilecek ölçeğin 4-12 yaş aralığını kapsaması planlanmış ve kapsam geçerliği aşamasında alan uzman onayları alınmıştır. Mizah gelişiminin küçük yaşlardan itibaren başladığı da dikkate alınarak bu çalışmada geliştirilecek ölçeğin çocukların okul öncesi yaşlardan itibaren mizahı anlama ve algılaması, mizahı tercih edip etmediği, mizah üretme becerisi ve mizahı belli amaçlarla kullanabilme becerisinin belirlenmesi, mizah eğilimlerinin hangi kişisel değişkenlere göre nasıl bir farklılık gösterdiğinin bilinmesi çocuklarda mizahın kullanılmasında ve mizah gelişiminin desteklenmesinde anlamlı veriler sunabilir. Bu nedenle bu çalışmada, 4-12 yaş grubu çocuklar için mizahı tüm yönleriyle ele alabilecek bir mizah ölçeği geliştirilmesi ve çocukların mizah eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Alt problemler:

- Mevcut araştırmada geliştirilen Çocuklarda Mizah Ölçeği, 4-12 yaş çocukların mizah eğilimlerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir araç mıdır?
- Ebeveyn bakış açısına göre çocukların mizah anlayışı ve eğilimleri nasıldır?
- Çocukların mizah eğilimleri yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve mizaç özellikleri gibi kişisel bazı değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ölçek geliştirme kısmı 4-12 yaş aralığındaki çocuklarda mizah eğilimini belirlemeye yönelik betimsel modelde yürütülmüştür. Araştırma deseni olarak ise tarama modeli benimsenmiş, 4-12 yaş çocukların mizah eğilimleri kişisel bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Tarama araştırmaları bir konuyla ilgili katılımcıların görüş, beceri, tutumlarının belirlenmesi amacıyla büyük örneklemelerle yürütülen çalışmalar olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk vd., 2020).

Etik Önlemler

Çalışma öncesi, Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 21.09.2023 tarihli etik izin alınmıştır.

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını, 4-12 yaş aralığında çocuğa sahip 352 ebeveyn (325 anne ve 27 baba) oluşturmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	189	53,7
Erkek	163	46,3
Yaş		
4 yaş	77	21,9
5 yaş	44	12,5
6 yaş	64	18,2
7 yaş	34	9,7
8 yaş	31	8,8
9 yaş	26	7,4
10 yaş	32	9,1
11 yaş	23	6,5
12 yaş	21	6,0
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	81	23,0
2 kardeş	173	49,1
3 kardeş	71	20,2
4 ve daha fazla kardeş	27	7,7
Mizaç Özelliği		
Kolay mizaç	70	19,9
Zor mizaç	41	11,6
Bazen kolay bazen zor mizaç	241	68,5

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yaklaşık %54’ü kız ve %46’sı erkek, yaş ortalaması 6,9 (ss: 2,53), %23’ü tek çocuk ve %49’u iki kardeş, %20’si kolay ve %12’si zor mizaçlıdır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada, bazı kişisel bilgilerinin (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve mizacı) yer aldığı Kişisel Bilgi Formu ve Çocuklarda Mizah Ölçeği kullanılmıştır. Çocuklarda Mizah Ölçeği geliştirme süreci, aşağıda aşamalar halinde verilmiştir.

İşlem ve Veri Analizi

Veri toplama aracı taslak formuyla ilgili etik izinlerin alınmasının ardından, onam formu ve ölçek bilgileri çevrimiçi ortamda oluşturulmuş ve katılımcılara çevrimiçi olarak ulaştırılmıştır. Katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu çalışmada, ebeveynlerden 4-12 yaş aralığında çocukları için maddeleri cevaplamaları istenmiştir. Yaklaşık 9 aylık süre sonunda, elde edilen veriler bilgisayar programına girilerek analizleri yapılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ve AMOS (Analysis of Moment Structure) programlarından yararlanılmıştır. Ölçek geliştirme aşamasında geçerlik çalışmalarında kapsam geçerliği, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle alt ve üst %27’lik gruplar için t testi uygulanmış, ölçek iç güvenirliliği için Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Ölçek puanları betimsel analizleri yapılmıştır. Çocukların kişisel değişkenleriyle ölçek puanları arasındaki farka ilişkin analizlerde, verilerin normallik dağılımı incelenmiştir. Kolmogorov Smirnov Testi anlamlılık değeri 0,05’ten küçük ve Mizahı Anlama ve Tercih Etme alt boyutlarında çarpıklık ve basıklık katsayılarının 2’den büyük olduğundan diğer kriterler incelenmiştir. Varyasyon katsayıları incelendiğinde 0,3’ten küçük olduğu görülmüştür. İncelenen histogram ve Q-Q plot grafikleri normal ve normale yakın olarak değerlendirilmiş, ayrıca katılımcı sayısı dikkate alınarak verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir. Analizler için ikili değişkenlerde t Testi, üç ve daha fazla değişken olması durumunda tek yönlü varyansa analizi (ANOVA) kullanılmış, değişkenler arası farkın anlamlı

çıkması halinde çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni Testi ile farkın kaynağı incelenmiştir. Anlamlılık değeri 0,05 olarak alınmıştır.

Çocuklarda Mizah Ölçeğinin Geliştirilmesi Süreci

Bu bölümde, ölçek geliştirme aşamalarına uygun olarak gerçekleştirilen işlemler aşamalar halinde verilmiştir.

1-Maddelerin oluşturulması

Ölçeğin geliştirilmesinde, konuyla ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Çocukların mizah özellikleri ve alan yazında konuyla ilgili geliştirmiş veya Türkçeye uyarlaması yapılan ölçekler incelenmiştir. Mizahla ilgili ölçekler incelendiğinde okul öncesinden ergenlik dönemine, 4-12 yaş grubunu kapsayan bir ölçeğe rastlanmamıştır. Alan yazın ve incelenen ölçeklerden yararlanılarak çocuklarda mizahı değerlendirmeye yönelik 31 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin mizahı anlama, mizahı tercih etme/beğenme, mizah üretme ve mizahı kullanma/mizahtan yararlanma hedeflerine uygun olmasına, sade bir dille yazılmasına, anlaşılır olmasına ve tek bir yargı içermesine dikkat edilmiştir.

2-Görünüş geçerliği için uzman görüşü alınması

Görünüş geçerliği, ölçme aracındaki ifadelerin konuyla ne derece ilgili olduğuna dair uzman görüşünün alınmasını kapsamaktadır (Karakoç ve Dönmez, 2014). Çocuklarda mizahı değerlendirmeye yönelik maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Taslak maddeler Çocuk Gelişimi, Okul Öncesi Eğitim, Ölçme ve Değerlendirme alanından birer uzmana gönderilerek maddelerin amaca uygunluğu ve açıklığı gibi yönlerden değerlendirme yapılmaları istenmiştir. Uzman görüşleri sonrasında binişik olan iki maddeden biri çıkarılmış, üç maddede düzeltmeler yapılmış, iki yeni madde taslak forma eklenmiştir. Böylece, 32 maddelik taslak formun kapsam geçerliği sağlanmıştır.

3-Taslak formun derecelendirme türünün belirlenmesi

Form üçlü derecelendirme ve beşli derecelendirmeli olarak iki şekilde hazırlanmış ve her iki form 6 anne ve 6 babaya uygulanmıştır. Taslak örneklem grubunu oluşturan 12 ebeveyne, hangi derecelendirme türündeki formun çocuklarına yönelik ifadeleri değerlendirmede daha uygun buldukları sorulmuştur. Taslak örneklem grubundaki ebeveynlerin her iki formun da uygun olduğunu belirtmesi üzerine, 32 maddelik formdaki ifadeler “her zaman-5 puan”, “sıklıkla”, “bazen”, “nadiren” ve “hiçbir zaman-1 puan” şeklinde derecelendirilmiştir.

4- Yapı geçerliği için ön uygulamanın yapılması

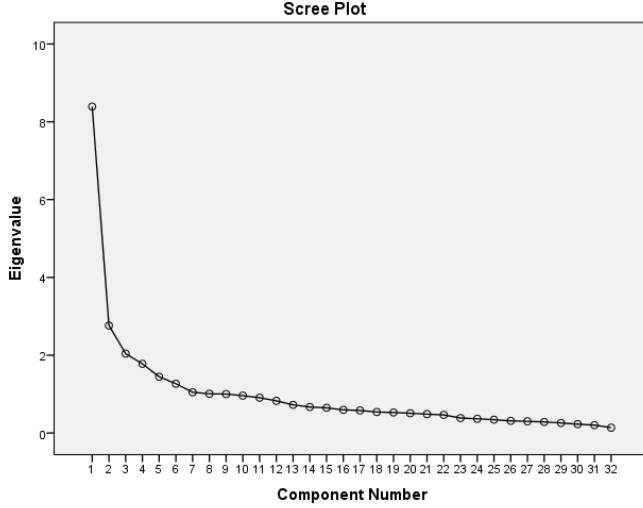
Gönüllü onam formuyla ebeveyn ve çocuklara ait bazı kişisel bilgilerin yer aldığı sorular, toplam 32 maddelik beşli derecelendirmeli form maddeleri çevrimiçi ortamdan çalışmaya katılmaya gönüllü ebeveynlere ulaştırılmıştır. Toplam 352 çocuk için ebeveynlerinden edinilen verilerin faktör analizine uygunlu KMO ve Bartlett's Testi ile değerlendirilmiştir. Kaizer-Meyer-Olkin değeri 0,860 ve Bartlett's Testi ise anlamlı bulunmuş ($\chi^2=4731,587$, $p<0,000$), veri setinin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Yapı geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğünün en az gözlenen değişken sayısının beş katı olması gerektiği, faktör analizi için dikkate alınacak denek:değişken (madde) oranının 10:1 olması önerildiğinden (Şahin ve Dişsiz, 2009), veri sayısının yeterli olduğu düşünülmüştür. Değişkenler arası korelasyonlar da dikkate alınarak veri setinin faktör analizine uygun olduğuna (Kalaycı, 2009) karar verilmiştir.

5-Güvenirlilik çalışması

Güvenirlilik, ölçme aracının tutarlığına ilişkin bilgi vermektedir. Ölçüm güvenirliliği için, Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı ile iç tutarlığına bakılmıştır.

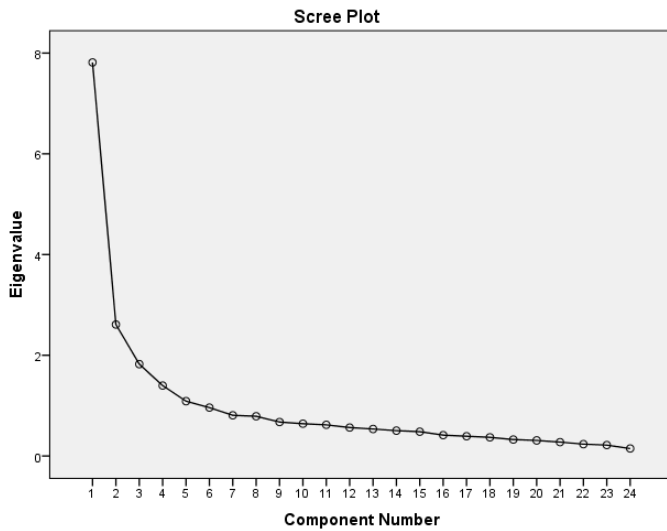
Bulgular

Ölçek ön uygulamasında temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemiyle tüm maddelerin dahil edildiği AFA uygulanmış, maddelerin 0,48-0,81 arasında değerler aldığı görülmüştür. Madde değerlerinin yüksek olması nedeniyle madde çıkarılması düşünülmemiş ve faktör sayısı, açıklanan varyans ve özdeğerler incelenmiştir. Buna göre özdeğeri 1'in üzerinde 9 faktör olduğu ve toplam varyansın %64,83'ünü açıkladığı görülmüştür. Bu verilere ilişkin saçılma diyagramı Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. 32 Maddeli Yapıya İlişkin Saçılma Diyagramı

Şekil 1'deki saçılma diyagramı incelendiğinde yedinci noktada görülen kırılma nedeniyle faktör sayısı 7'ye sabitlenerek analiz yenilenmiştir. Bu aşamada birden fazla faktörde yer alan bir madde (1. madde) ve negatif korelasyon gösteren üç madde (7, 8 ve 30. madde) analizden çıkarılmıştır. Daha sonra bir faktör altında bir (2. ve 3. madde) ve iki maddenin yer aldığı maddeler (9. ve 19. madde) de analizden çıkarıldığında 24 madde kalmıştır. Kalan 24 maddenin 0,44-0,78 arasında değer aldığı, özdeğeri 1'in üzerinde 5 faktör olduğu görülmüştür. Şekil 2'de 24 maddeye ait saçılma diyagramı verilmiştir.

Şekil 2. 24 Maddeli Yapıya İlişkin Saçılma Diyagramı

Şekil 2 incelenerek toplam varyansın %61,39'unu açıklayan beş faktör olabileceği düşünülmüştür. Madde dağılımları incelendiğinde bir faktör altında tek madde yer aldığı (12. madde) ve bir maddenin (31. madde) iki faktör altında yer aldığı görüldüğünden bu maddeler çıkarılmış, faktör sayısı 4'e ve 3'e sabitlenerek analiz tekrar edilmiştir. Maddelerin ölçtüğü özellikler, madde faktör yük değerleri ve kümelenme durumları, birikinti grafiği de göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin en iyi dört faktörlü yapıda temsil edileceğine karar verilmiştir. Son aşamada AFA dört faktörlü yapıyla tekrarlanmış, binişik herhangi bir madde olmadığı, madde yük değerlerinin 0,46-0,78 arasında değiştiği görülmüştür. Bu şekilde ölçülmek istenen yapıyı temsil eden 22 madde ve bu maddelere ait faktör yük değerleri, çözümlemede elde edilmiş olan öz değerler ve açıklanan varyans oranları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Varimax Döndürme Sonrası Maddelere Ait Faktör Yük Değerleri

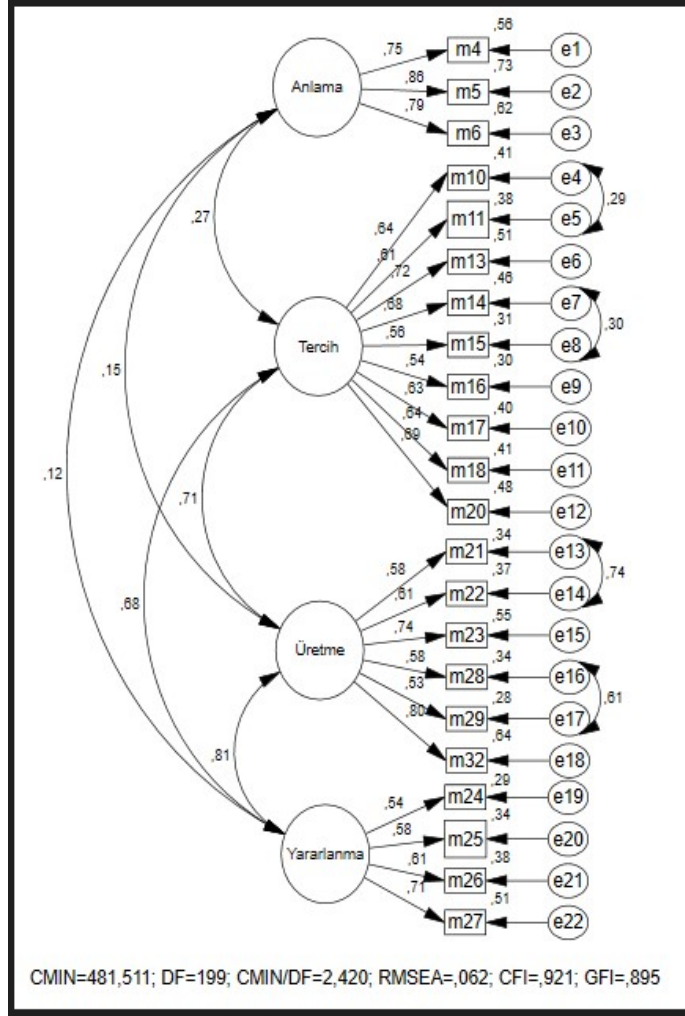
Madde No	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
Madde4	0,826			
Madde5	0,877			
Madde6	0,845			
Madde10		0,579		
Madde11		0,580		
Madde13		0,678		
Madde14		0,742		
Madde15		0,713		
Madde16		0,674		
Madde17		0,650		
Madde18		0,558		
Madde20		0,477		
Madde21			0,702	
Madde22			0,733	
Madde23			0,480	
Madde24				0,675
Madde25				0,596
Madde26				0,751
Madde27				0,557
Madde28			0,735	
Madde29			0,769	
Madde32			0,535	
Özdeğer	7,223	2,562	1,693	1,395
Açıklanan varyans	32,830	11,647	7,695	6,339
Toplam açıklanan varyans	32,830	44,477	52,171	58,511

Tablo 2'de görüldüğü gibi tekrarlanan AFA sonucunda, birinci faktörün öz değeri 7,223 ve açıkladığı toplam varyans %32,830, ikinci faktörün öz değeri 2,562 ve açıkladığı varyans %11,647, üçüncü faktörün öz değeri 1,693 ve açıkladığı varyans 7,695, dördüncü faktörün öz değeri 1,395 ve açıkladığı varyans 6,339'dur. Elde edilen dört faktörlü yapının %58,511'ini ve tek faktörlü yapının da %32,830'unu açıkladığı görülmüştür. Böylece hem dört faktörlü yapının hem de tek faktörlü yapının çocuklarda mizahı değerlendirmede kullanılabilmesi değerlendirilmiştir. Çocuklarda Mizah Ölçeği alt boyutları, faktörlerde yer alan madde içerikleri dikkate alınarak Mizahı Anlama, Mizahı Tercih Etme, Mizah Üretme ve Mizahtan Yararlanma olarak isimlendirilmiştir (Ek 1).

Ölçeğin 22 maddelik ve dört faktörlü yapısının uyum düzeyini belirlemek amacıyla yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucu uyum indeksleri $\chi^2=481,511$ (sd=199, $p<0,000$), $(\chi^2/sd)=2,420$, RMSEA=0,06, RMR=0,06, GFI=0,90, CFI=0,92 ve AGFI=0,87 olarak bulunmuştur. χ^2/sd değerinin 3'ten küçük, RMR değerinin sifıra yaklaşması, GFI değerinin 0,90 ve üzerinde olması iyi uyumu gösterirken CFI değerinin 0,90 ve üzerinde, RMSEA değerinin 0,08'den küçük, AGFI değerinin 0,90 ve üzerinde olması kabul edilebilir uyuma

işaret etmektedir (Erkorkmaz vd., 2013; Sümer, 2000). Tüm bu değerlendirmeler sonucunda, modelin doğrulandığı görülmüştür. Daha sonra Path diyagramı incelenmiş ve Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Çocuklarda Mizah Ölçeği Path Diyagramı

Şekil 3'te 22 madde ve dört faktörlü yapının DFA ile doğrulandığı görülmektedir. Yapının geçerliğinde daha fazla kanıt elde etmek amacıyla maddelerden alınan puanların üst ve alt %27'lik dilimleri arası farklılık t Testi ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Alt %27 ve Üst %27'lik Gruplar Madde Puanları Arasındaki Farka İlişkin t Testi Sonuçları

	Grup	f	Ortalama	St.Sapma	t	p	Madde Toplam Puan Korelasyonu
Mizahı Anlama	Alt %27	95	11,77	2,84	-5,567	0,000	0,85
	Üst %27	95	13,64	1,59			
Mizahı Tercih Etme	Alt %27	95	29,02	4,72	-22,267	0,000	0,92
	Üst %27	95	41,51	2,75			
Mizah Üretme	Alt %27	95	13,98	3,56	-20,920	0,000	0,89
	Üst %27	95	23,87	2,91			
Mizahtan Yararlanma	Alt %27	95	8,62	2,44	-15,000	0,000	0,79
	Üst %27	95	14,00	2,50			
Toplam	Alt %27	95	63,41	7,68	-30,840	0,000	0,94
	Üst %27	95	93,03	5,34			

Tablo 3'te görüldüğü gibi toplam puanlar bakımından alt ve üst %27'lik gruptaki bireylerin madde puanlarının birbirinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<.001$). Madde toplam puan korelasyonlarının 0,85 ile 0,94 arasında değiştiği, bu değerlere göre madde ayırt ediciliğinin yüksek olduğu görülmüştür.

Ölçüm aracının güvenirlik analizlerine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çocuklarda Mizah Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Maddeler	Cronbach Alfa
Mizahı Anlama	4, 5, 6	0,83
Mizahı Tercih Etme	10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20	0,86
Mizah Üretme	21, 22, 23, 28, 29, 32	0,85
Mizahtan Yararlanma	24, 25, 26, 27	0,71
Toplam	22 madde	0,90

Tablo 4'te görüldüğü gibi Çocuklarda Mizah Ölçeği Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları Mizahı Anlama alt boyutu için 0,83, Mizahı Tercih Etme için 0,86, Mizah Üretme için 0,85, Mizahtan Yararlanma için 0,71 ve ölçek toplamı için 0,90'dır. Cronbach alfa katsayısı, maddelerin 1-3 şeklinde puanlanmasına uygun bir iç tutarlık tahmin yöntemidir ve genel olarak katsayının en az 0,70 olması beklenir (Karakoç ve Dönmez, 2014). Elde edilen değerlere göre ölçeğin çocuklarda mizahın değerlendirilmesinde güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilir.

6-Puanlama

Ölçeğin puanlanması alt boyutlar için ayrı ayrı ve toplam mizah puanı olarak değerlendirilebilir. Her bir alt boyuttan alınan yüksek puan, ilgili boyuta ilişkin mizah özelliğinin (mizahı anlama, mizahı tercih etme, mizah üretme ve mizahtan yararlanma) yüksek olduğu, toplam puanın yüksek olması da çocuğun genel mizah anlayışı ve eğiliminin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kişisel Değişkenlere Göre Çocuklarda Mizah Ölçeğine İlişkin Bulgular

Ölçek geliştirme aşamasından sonra, ölçek puanları betimsel istatistikleri yapılmış ve çocukların bazı kişisel bilgilerine göre ölçek puanları arası farklar incelenmiştir. Ölçek puanları betimsel istatistikleri alınan puanların madde sayısına bölünmesiyle ortalama puan üzerinden değerlendirilmiş ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçek Puanları Betimsel İstatistik Sonuçları

	f	En düşük	En yüksek	$\bar{x}$	St.Sapma
Mizahı Anlama	352	1,00	5,00	4,25	0,77
Mizahı Tercih Etme	352	1,22	5,00	3,97	0,65
Mizah Üretme	352	1,00	5,00	3,15	0,81
Mizahtan Yararlanma	352	1,00	5,00	2,84	0,76

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların en yüksek puanı Mizahı Anlama alt boyutundan aldıkları ($\bar{x}=4,25\pm 0,77$) ve bunu Mizahı Tercih Etme ($\bar{x}=3,97\pm 0,65$), Mizah Üretme ($\bar{x}=3,15\pm 0,81$) ve Mizahtan Yararlanma alt boyut puanlarının ($\bar{x}=2,84\pm 0,76$) izlediği görülmektedir. En yüksek puan ortalamasının Mizahı Tercih Etme alt boyutundan, en düşük puan ortalamasının ise Mizahtan Yararlanma alt boyutundan alındığı görülmektedir.

Çocukların cinsiyetine göre analiz sonuçları Tablo 6'da, yaş dağılımları 4-6, 7-9 ve 10-12 olarak gruplanarak analiz sonuçları tablo 7'de, kardeş sayısına göre analiz sonuçları Tablo 8'de ve mizaca göre analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Ölçek Puanları t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	f	$\bar{x}$	St.Sapma	t	p
Mizahı Anlama	Kız	189	12,85	2,21	0,857	0,392
	Erkek	163	12,63	2,46		
Mizahı Tercih Etme	Kız	189	35,79	5,50	0,033	0,974
	Erkek	163	35,77	6,29		
Mizah Üretme	Kız	189	18,95	4,64	0,036	0,971
	Erkek	163	18,93	5,23		
Mizahtan Yararlanma	Kız	189	11,46	3,07	0,654	0,513
	Erkek	163	11,24	3,07		
Toplam	Kız	189	79,06	11,57	0,357	0,721
	Erkek	163	78,59	13,02		

Tablo 6'ya göre çocukların cinsiyeti ile Çocuklarda Mizah Ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0,05$). Fakat kız çocuklarının puanlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Yaşa Göre Ölçek Puanları ANOVA Sonuçları

	Yaş	f	$\bar{x}$	St.Sapma	t	p
Mizahı Anlama	4-6 yaş	185	12,77	2,27	0,691	0,502
	7-9 yaş	91	12,53	2,51		
	10-12 yaş	76	12,96	2,24		
Mizahı Tercih Etme	4-6 yaş	185	36,29	5,35	3,751	0,024*
	7-9 yaş	91	36,08	6,05		
	10-12 yaş	76	34,17	6,60		
Mizah Üretme	4-6 yaş	185	19,92	4,40	11,507	0,000*
	7-9 yaş	91	18,74	5,11		
	10-12 yaş	76	16,81	5,22		
Mizahtan Yararlanma	4-6 yaş	185	11,50	3,03	1,063	0,347
	7-9 yaş	91	11,45	3,13		
	10-12 yaş	76	10,90	3,07		
Toplam	4-6 yaş	185	80,49	11,44	5,874	0,003*
	7-9 yaş	91	78,82	12,66		
	10-12 yaş	76	74,85	12,85		

Tablo 7'ye göre çocukların yaşı ile Çocuklarda Mizah Ölçeği Mizahı Tercih Etme, Mizah Üretme alt boyutları ve ölçek toplam puanı arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Bonferroni Testi ile farkın kaynağı incelendiğinde 4-6 ve 7-9 yaşındaki çocukların Mizahı Tercih Etme ve Mizah Üretme alt boyut puanlarının, 4-6 yaşındaki çocukların toplam Çocuklarda Mizah Ölçeği puanlarının 10-12 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocukların yaşları arttıkça mizahı tercih etme ve mizah üretme alt boyut puanları ve genel olarak mizah puanları düşmektedir.

Tablo 8. Kardeş Sayısına Göre Ölçek Puanları ANOVA Sonuçları

	Kardeş Sayısı	f	$\bar{x}$	St.Sapma	F	p
Mizahı Anlama	Tek çocuk	81	12,70	2,06	4,392	0,005*
	2 kardeş	173	13,01	2,11		
	3 kardeş	71	12,71	2,40		
	4 ve üzeri	27	11,29	3,52		
Mizahı Tercih Etme	Tek çocuk	81	36,67	5,02	2,471	0,062
	2 kardeş	173	36,07	5,82		
	3 kardeş	71	34,80	6,40		
	4 ve üzeri	27	33,81	6,62		
Mizah Üretme	Tek çocuk	81	20,39	4,11	5,395	0,001*
	2 kardeş	173	19,00	4,80		

	3 kardeş	71	18,08	5,59		
	4 ve üzeri	27	16,55	4,84		
Mizahtan Yararlanma	Tek çocuk	81	11,54	2,79	0,272	0,845
	2 kardeş	173	11,35	3,30		
	3 kardeş	71	11,11	2,97		
	4 ve üzeri	27	11,51	2,59		
Toplam	Tek çocuk	81	81,32	10,63	3,976	0,008*
	2 kardeş	173	79,44	12,43	Fark: 1>4 ve üzeri	
	3 kardeş	71	76,71	12,91		
	4 ve üzeri	27	73,18	11,75		

Tablo 8'e göre çocukların kardeş sayısı ile Çocuklarda Mizah Ölçeği Mizahı Anlama, Mizah Üretme alt boyut ve ölçek toplam puanı arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Mizahı Anlama alt boyutunda tek çocuk olan ($\bar{x}=12,70$), iki kardeş ($\bar{x}=13,01$) ve 3 kardeş olan çocukların puan ortalaması ($\bar{x}=12,71$) 4 ve daha fazla kardeş olan çocukların puan ortalamasından ($\bar{x}=11,29$) daha yüksektir. Mizah Üretme alt boyutunda tek çocukların puanı ($\bar{x}=20,39$) 3 kardeş ($\bar{x}=18,08$) ve dört ve üzeri kardeşe sahip çocukların puanlarından ($\bar{x}=16,55$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Çocuklarda Mizah Ölçeği toplam puan ortalamasında tek çocuk olanların puanı ($\bar{x}=81,32$) 4 ve daha fazla kardeşe sahip çocukların puanından ($\bar{x}=73,18$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Kardeş sayısı arttıkça Mizah Üretme alt boyut puanı ve genel olarak mizah puanlarının düştüğü dikkat çekmektedir.

Tablo 9. Mizaç Özelliğine Göre Ölçek Puanları ANOVA Sonuçları

	Mizaç Özelliği	f	$\bar{x}$	St.Sapma	F	p
Mizahı Anlama	Kolay mizaç	70	13,22	1,91	6,425	0,002*
	Bazen kolay bazen zor	241	12,80	2,19	Fark: Kolay, bazen kolay bazen zor>zor	
	Zor mizaç	41	11,63	3,29		
Mizahı Tercih Etme	Kolay mizaç	70	37,22	5,89	7,603	0,001*
	Bazen kolay bazen zor	241	35,86	5,39	Fark: Kolay, bazen kolay bazen zor>zor	
	Zor mizaç	41	32,82	7,44		
Mizah Üretme	Kolay mizaç	70	18,57	4,75	0,463	0,630
	Bazen kolay bazen zor	241	19,12	4,74		
	Zor mizaç	41	18,58	6,15		
Mizahtan Yararlanma	Kolay mizaç	70	11,72	2,98	1,016	0,363
	Bazen kolay bazen zor	241	11,33	2,98		
	Zor mizaç	41	10,87	3,68		
Toplam	Kolay mizaç	70	80,75	11,99	4,303	0,014*
	Bazen kolay bazen zor	241	79,12	11,32	Fark: Kolay, bazen kolay bazen zor > zor	
	Zor mizaç	41	73,92	16,34		

Tablo 9'a göre çocukların mizaç özellikleri ile Çocuklarda Mizah Ölçeği Mizahı Anlama, Mizahı Tercih Etme alt boyut ve ölçek toplam puanı arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Mizahı Anlama alt boyutunda kolay mizaçlı ($\bar{x}=13,22$) ve bazen kolay bazen zor mizaçlı çocukların alt boyut puan ortalaması ($\bar{x}=12,80$) zor mizaçlı çocukların puan ortalamasından ($\bar{x}=11,63$) daha yüksektir. Mizahı Tercih etme alt boyutunda kolay mizaçlı ($\bar{x}=37,22$) ve bazen kolay bazen zor mizaçlı çocukların alt boyut puan ortalaması ($\bar{x}=35,86$), zor mizaçlı çocukların puan ortalamasından ($\bar{x}=32,82$) daha yüksektir. Çocuklarda Mizah Ölçeği toplam puanlarında kolay mizaçlı ($\bar{x}=80,75$) ve bazen kolay bazen zor mizaçlı çocukların puan ortalaması ($\bar{x}=79,12$), zor mizaçlı çocukların puan ortalamasından ($\bar{x}=73,92$) daha yüksektir. Mizaç özelliği kolaydan zora gittikçe çocukların Mizahı Anlama, Mizahı Tercih Etme alt boyut puanları ve genel olarak mizah puanları düşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çocuklarda mizah anlayışı ve eğilimlerini değerlendirmenin amaçlandığı bu çalışmada, öncelikle ölçek geliştirme aşamaları izlenmiş ve daha sonra kişisel bazı değişkenlere göre 4-12 yaş çocuklarda mizah anlayışı ve eğilimleri incelenmiştir. Çocuklarda Mizah Ölçeği 352 ebeveynden elde edilen çocuklarıyla ilgili verilerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak geliştirilmiştir. Beşli likert tipindeki ölçeğin görünüş geçerliği sağlanmış, yapı geçerliği AFA, DFA, alt ve üst %27'lik gruplar için t testiyle test edilmiştir. Ölçeğin 22 madde ve dört alt boyutlu (Mizahı Anlama, Mizahı Tercih Etme, Mizah Üretme ve Mizahtan Yararlanma) yapısının çocuklarda mizahın değerlendirilmesinde güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği belirlenmiştir.

Çocuklarda mizah anlayışı ve eğilimi betimsel olarak incelendiğinde, çocukların mizahı anlama puanlarının en yüksek olduğu ve mizahtan yararlanma puanlarının en düşük olduğu görülmüştür. Çocukların mizahı anlama puanlarının yüksek olması çocukların bilişsel özellikleriyle ilişkilendirilebilir. Çocuk, yapılan şakadaki işaretlerin gerçekle çeliştiğini anlayacak sağlam bir bilgi oluşturmuş olmalı ve gülmek için oluşturulan işaretleri belirleyebilmelidir. Çocuk ortaya çıkan farklı durumu algılayabilmelidir. Çocuklar mizaha maruz kaldıklarında mizahı anlamak için yetişkin ipucuna ihtiyaç duymaktadır. Bu ipuçlarını tanıma yeteneği, tanıdığı yetişkinlerle yaptığı ilk oyun deneyimlerinde saklıdır. Erken dönem sosyal zeka temelinde çocuklar reklam, kitap, çizgi film gibi içerikler aracılığıyla mizahla tanışmakta ve bu sayede komik olanın ardındaki kuralları ortaya çıkarmayı öğrenmektedirler (Bariaud, 1989). Çocukların mizahtan yararlanma puanlarının düşük olması ise mizahı baş etme yöntemi olarak kullanma durumlarının belirsizliği ile açıklanabilir. Mizah uygun kullanıldığında önemli bir başa çıkma stratejisi olabilmektedir (Bernet, 1993). Çünkü mizah sayesinde gerçeklikten uzaklaşılabilir veya zihindeki zorluklar azaltılabilir (Chai ve Choi, 2018). Burada çocukların akranlarıyla kurdukları sosyal ve duygusal ilişkilerin, çocuğun ailedeki konumu ve öneminin, çocuğun genel duygu durumu gibi etkenlerin bilinmesinin önemli olduğu söylenebilir. Duygusal etkileşimin yüksek olduğu ortamlarda, düşük ortamlara göre daha çok mizahi öge yer almaktadır (Canzler, 1980). Buna göre çocukların mizahı anlamaları erken dönemde gelişmeye başlarken mizahtan yararlanma eğilimlerinin mizah üretme aşamasından daha sonra geliştiği söylenebilir. Nitekim Paul E. McGhee de oluşturduğu uyumsuzluk kuramında, çocuğun bilişsel uyumsuzlukları algılama ve üretmesine odaklanan bilişsel ilerlemeleri kapsadığını ifade etmektedir (Kuchner, 1991). Araştırmacıların ortak görüşü de mizahın, uyumsuzluğu anlamak (mizah tepkisi) veya uyumsuzluk üretmek (mizah yaratma) ile ilgili olduğu yönündedir.

Çalışmada, çocukların cinsiyeti ile Çocuklarda Mizah Ölçeği puanları arasındaki farkı anlamlı olmadığı saptanmıştır. Yetişkinlerde kadınlara oranları erkeklerin mizahı canlandırma, olumsuz duygu belirtileri ve başa çıkma puanlarının daha düşük olduğundan hareketle mizah konusunda cinsiyet farkından söz edilmektedir (Booth-Butterfield vd., 2014). Okul çağında erkek çocuklarda mizahı başlatmaya yatkınlık, kız çocuklarda ise mizaha gülerek katılma davranışları göze çarpmaktadır (Dowling, 2014). Alan yazında kız çocuklar erken yaşlarda erkeklerden daha çok mizahı anlama becerisi gösterirken erkek çocukların ileriki yıllarda bu beceriyi kazandığı ve komik çizimlerde kız çocuklardan daha orijinal ürünler sergilediği sonuçlarına ulaşılan çalışmalar göze çarpmaktadır. Bununla birlikte cinsiyetler arasında anlamlı farkı saptamayan çalışmalar da mevcuttur. Mizahta cinsiyet farklılıkları ile ilgili çocukluk ve yetişkinlik çağında tutarlı sonuçlara ulaşılamadığı görülmektedir (McGhee, 1971). Mevcut araştırmanın bulgularında anlamlı fark çıkmamasına karşın kız çocuklarının erkeklerden yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu durumda alan yazına göre çocukların mizah eğilimleri cinsiyet değişkeni açısından incelenirken bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim özelliklerinin aracı rol oynama durumlarını ortaya koyacak çalışmalara ihtiyaç olduğu

söylenbilir. Belirsizliği ortadan kaldıracak durumlardan biri de çocuğun aile yapısı, ebeveyn tutumları, çocuğun kardeş sayısı ve çocuğun doğum sırası gibi gelişim alanlarına etki etmesi muhtemel faktörlerin belirlenerek mizah eğilimlerinin belirlenmesi olabilir.

Çalışmada çocukların yaşları arttıkça mizahı tercih etme, mizah üretme, mizahtan yararlanma ve genel olarak mizah puanlarının düştüğü dikkat çekmiştir. Okul öncesi döneme denk gelen 4-6 yaşta mizah, çocukların dil deneyimleriyle ilişkilidir ve genelde sözlü ifadelerin çarpıtılmasıyla meydana gelmektedir (Kuchner, 1991). Çocukların yaşları ilerledikçe mizah eğilimlerinin düşmesi durumu, çocukların hayattaki önemsiz şeylere yetişkinlerden daha sık gülme eğiliminde olduğu bilgisiyle açıklanabilir (Chai ve Choi, 2018). Okul öncesi ve birinci sınıf öğrencileri, diğer yaş gruplarına kıyasla daha fazla alay etme ve absürt davranış göstermektedirler (Canzler, 1980). Bulguyu destekleyen bir başka bilgi de sosyal oyuna ayrılan zamanın, gülme ve mizahı başlatma miktarını önemli oranda etkilediğidir (McGhee ve Lloyd, 1982). Sosyal ortamlarda mizahın kullanılması 11-12 yaşlarında başlamakta, sonrasında etkin bir sosyalleşme aracı olmaktadır (Fox vd., 2013). McGhee (1971), bilişsel ve dil gelişimine bağlı olarak çocukların mizahı üretme ve mizahı takdir etme (tercih etme) becerisinin geliştiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak mevcut çalışma bulgularının bir kısmı alan yazınla paralellik gösterirken bir kısmı çelişmektedir. Çalışmada çocukların mizah eğilimleriyle ilgili bilgilerin ebeveyn bildirimine dayalı olarak belirlenmesi, sınırlılık olarak ele alınabilir. Ebeveyn bildirimini yanında öğretmen bildirimine dayalı ölçüm araçlarının da kullanılması, çocukların sosyal ortamlarda gözlenerek mizah becerilerinin değerlendirilmesi konuyla ilgili daha güçlü veriler sunacaktır. Ayrıca çocuk bildirimine dayalı bir değerlendirme çok daha etkili olabileceğinden buna yönelik ölçüm araçları kullanılabilir veya geliştirilebilir.

Çalışmada, çocukların kardeş sayısı arttıkça mizah üretme puanları ve genel olarak mizah puanlarının düştüğü görülmüştür. Aile içi ilişkiler, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini etkilemektedir (Evirgen, 2010). Çocukların kardeşleriyle geçirdikleri zaman ve kurdukları etkileşim düzeyi bu noktada önem kazanmaktadır. Çünkü çocuklar akranlarının ve kardeşlerinin yanında mizahi öğelere yabancılarla olduğundan daha fazla gülmektedirler (Brown vd., 1980; McGhee, 1971). Mizahta önemli bir kişilerarası yön vardır. Şaka, diğer bireylerle paylaşılınca komiktir (Bernet, 1993). Çocuklar da yaygın olarak sosyal ve duygusal olarak yakınlık kurdukları kişilerle gülme eğilimi göstermektedir. Kardeşler arası ilişkilerin, çocukların kurduğu ilk sosyal iletişim örüntülerinden olduğu söylenebilir. Mizahın kişilerarası ilişkileri kolaylaştırdığı, var olan seyirciyle kahkahanın yayılmasını sağladığı düşünüldüğünde (Chiang vd., 2016) mevcut çalışma bulgusunun alan yazınla çeliştiği söylenebilir.

Çalışmada çocukların mizaç özelliği kolaydan zora gittikçe çocukların mizahı anlama, mizahı tercih etme puanları ve genel olarak mizah puanlarının düştüğü görülmüştür. Mizahi içeriklerin oluşturulmasında yetenek, zeka ve mizaç gibi özelliklerin rol oynadığı (Yolcu vd., 2018), mizah anlayışının ise kişiliğin yönlerinden olan duygusal (mizaç) ve sosyo-bilişsel (karakter) dinamiklerin etkileşimlerine bağlı bütünleşik bir yapı olduğu bilinmektedir (Moreira vd., 2022). Beyin görüntüleme çalışmaları da bu bulguyu destekler niteliktedir. Bilişsel mizah (uyumsuzluğun anlaşılması) temporo-okspito-parietal beyin bölgelerindeki aktivitelerle ilişkililikten duygusal mizah ödül sistemi olan mezokortikolimbik sistemle ilişkili bulunmuştur. Özetle artan duygusallığın çocuklarda bilişsel ve duygusal mizah bileşenlerini desteklediği belirlenmiştir (Vrticka vd, 2013). Bu bilgi, mevcut çalışma bulgusuyla paraleldir. Mizaç duygusallık, sosyallik ve etkinlik olmak üzere üç boyutludur (Atav, 2022). New ve Cochran (2007) mizacın çocuğun olaylara nasıl tepki gösterdiğiyle, tepkinin hızı ve şiddetiyle ilgili olduğunu belirtmiştir (Akt: Yaşar, 2015). Mizacın ve mizahın ortak noktasının sosyallik ve duygusallık olduğu söylenebilir. Bu durumda mevcut çalışma bulgusunun, yani zor mizaca sahip çocukların mizah eğilimlerinin daha düşük olmasının tutarlı bir sonuç olduğu yorumu yapılabilir. Çocukların mizaç özelliklerinin mizah gelişimi ve iletişim becerileriyle etkileşime

girerek kişilerarası ilişkilerine katkı sağlaması mümkündür (Carson vd, 1986). Yapılan bir çalışmada bebekleri daha az güler yüzlü olan ebeveynlerin, bebeklerini duygusal olarak oyalamak ve güldürmek için daha çok uğraştıkları vurgulanmıştır (Mireault vd., 2012). Mizaç olarak aktif ve duyarlı çocuklar, mizah gelişimlerini ve dolayısıyla da iletişim becerilerini güçlendirerek diğer bireylerle daha eğlenceli bir iletişim yolu kurabilirler. Böylece mizah, çocuğun sosyal gelişimi ve iletişim becerisinin ayrılmaz bir parçası konumuna gelir (Carson vd., 1986).

Çocukların mizah eğilimlerinin belirlenmesine yönelik bir ölçek geliştirilmesi ve kişisel bazı değişkenlerle mizah eğilimi arası farkın incelendiği bu çalışmada, yetişkinlerin çocukların mizahi girişimlerini takdir etmeleri ve onların mizahına dahil olmaya çalışmaları, çocuklarla mizahi unsurlar içeren resim çizme, film izleme, komik olaylarla ilgili sohbet etme vb. aktivitelerde bulunmaları önerilebilir. Mizah, gülme davranışı sağladığı ve eğlenirken öğrenmenin de başlangıcı sayılacağı için okuldaki derslerin mizah temelinde sürdürülmesi önerilebilir. Araştırmacılara çocukların mizahının zeka, sosyal beceriler, dil gelişimi vb. çeşitli açılardan incelemesi önerilebilir. Ayrıca algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması için nitel verilere dayalı çalışmalar yapılabilir.

Mizah, daha çok olumlu yönüyle ele alınan bir kavram olarak küçük yaşlardan itibaren çocuklarda geliştirilmesi gereken bir konu olarak ele alınmalıdır. Çocuklarda mizahın belirlenmesi, konuyla ilgili yapılacak çalışmaların yönünü belirlemede rehber olacaktır. Çocukların mizahı anlaması, mizah üretmesi veya mizahı belli bazı sorunları çözmek amaçlı kullanmasına yönelik çalışmalar bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimin desteklenmesinde önemli görünmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırmada çocukların mizah eğilimlerinin ebeveyn bildirimine göre belirlenmiş olması sınırlılık olarak ele alınabilir. Ayrıca çocukların mizaç özellikleri ebeveynlerin algısına göre kolay, zor veya bazen kolay bazen zor seçenekleri sunularak tek bir soruyla ölçülmüştür. Çocuğunun kolay ve zor mizaç türüne sahip olduğunu düşünen ebeveyn sayısı, bazen kolay bazen zor olduğunu düşünen ebeveyn sayısına göre azdır. Araştırmanın kapsamı düşünüldüğünde bu durumların bir sınırlılık olduğu söylenebilir.

Yayın Etiği

Araştırmanın yazarları, çalışmanın tamamında görev almışlardır. Araştırmada birinci yazar %50, ikinci ve üçüncü yazar %25'er oranda katkı sunmuşlardır. Etik kurallar çerçevesinde yürütülen çalışmada çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Akın, A., & Bilgin, O. (2015). Çocuklar için çok boyutlu mizah anlayışı ölçeğinin Türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of International Social Research*, 8(37), 684-688. DOI: <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.506003>.
- Anlı, G. (2021). Reliability and validity studies of the Turkish version of Humor Styles Questionnaire for Children. *Current Psychology*, 40(9), 4416-4426. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00387-7>.
- Anzieu-Premmereur, C. (2009). The development of a sense of humor in a young child during psychoanalysis. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 8(3-4), 137-144. DOI: <https://doi.org/10.1080/15289160903417725>
- Atav, P. Ü. (2022). Sosyal duygusal gelişim. Ö. Gözün Kahraman ve S. Pekdoğan (Ed.) *Çocuk Gelişimi I-II* içinde (s. 120). Ankara: Nobel.

- Ay, Ö., Gökler, R., & Koçak, R. (2013). Mizah tarzları, yaratıcılık ve yaşam doyumu: orta öğretim öğrencileri üzerinde bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 739-767.
- Aydın, İ. S. (2006). Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bariaud, F. (1989). Age differences in children's humor. *Journal of Children in Contemporary Society*, 20(1-2), 15-45. DOI: https://doi.org/10.1300/J274v20n01_03.
- Berg, R. G., Parr, G., Bradley, L. J., & Berry, J. J. (2009). Humor: A therapeutic intervention for child counseling. *Journal of Creativity in Mental Health*, 4(3), 225-236. DOI: <https://doi.org/10.1080/15401380903192705>.
- Bernet, W. (1993). Humor in evaluating and treating children and adolescents. *The Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 2(4), 307-317.
- Bischoff, M., Schmidt, S., & Muehlan, S. (2020). Development and validation of the child humor orientation scale short-form. *Humor*, 34 (1), 69-92. DOI: <https://doi.org/10.1515/humor-2020-0020>.
- Booth-Butterfield, M., & Wanzer, M. (2018). Humor in interpersonal communication. In *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <https://oxfordre.com/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-660> adresinden 05.01.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Brown, G. E., Wheeler, K. J. ve Cash, M. (1980). The effects of a laughing versus a nonlaughing model on humor responses in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 29(2), 334-339. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-0965\(80\)90024-7](https://doi.org/10.1016/0022-0965(80)90024-7).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (28. baskı). Ankara: Pegem.
- Canzler, L. (1980). *Humor and the Primary Child*. <https://eric.ed.gov/?id=ED191583> adresinden 21.07.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Carson, D. K., Skarpness, L. R., Schultz, N. W., & McGhee, P. E. (1986). Temperament and communicative competence as predictors of young children's humor. *Merrill-Palmer Quarterly* (1982-), 415-426.
- Chafe, W. (2011). The Importance of Not Being Earnest—The Feeling behind Laughter and Humor. *Phonetica*, 68(3), 192-197. DOI: <https://doi.org/10.1075/ceb.3>.
- Chai, H. Y., & Choi, M. Y. (2018). Effects of perceived daily stress and sense of humor on quality of life among school-age children. *Child Health Nursing Research*, 24(1), 18-26. DOI: <https://doi.org/10.4094/chnr.2018.24.1.18>.
- Chiang, Y. C., Lee, C. Y., & Wang, H. H. (2016, August). Effects of classroom humor climate and acceptance of humor messages on adolescents' expressions of humor. *Child & Youth Care Forum*, 45 (4), 543-569. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10566-015-9345-7>.
- Cundall Jr, M. K. (2007). Humor and the limits of incongruity. *Creativity Research Journal*, 19(2-3), 203-211. DOI: <https://doi.org/10.1080/10400410701397263>.
- D'antonio, I. J. (1989). Chapter 7: The use of humor with children in hospital settings. *Journal of Children in Contemporary Society*, 20(1-2), 157-169.
- Dowling, J. S. (2014). School-age children talking about humor: Data from focus groups. *De Gruyter Mouton*, 27(1), 121-139. DOI: <https://doi.org/10.1515/humor-2013-0047>.
- Dziegielewska, S. F. (2003). Humor: An essential communication tool in therapy. *International Journal of Mental Health*, 32(3), 74-90.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K., & Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 33(1), 210-223. DOI: <https://doi.org/10.5336/medsci.2011-26747>.

- Evans, T. R., Johannes, N., Winska, J., Glinksa-Newes, A., van Stekelenburg, A., Nilsonne, G., ..., & Ungson, N. (2020). Exploring the consistency and value of humour style profiles. *Comprehensive Results in Social Psychology*, 4(1), 1-24. DOI: <https://doi.org/10.1080/23743603.2020.1756239>
- Evirgen, N. Y. (2010). Aile içi örüntülerin çocukların algıları açısından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Fox, C. L., Dean, S., & Lyford, K. (2013). Development of a humor styles questionnaire for children. *Humor*, 26(2), 295-319. DOI: <https://doi.org/10.1515/humor-2013-0018>.
- Fry, W. F. (1994). The biology of humor. *Humor: International Journal of Humor Research*, 7(2), 111-126. DOI: <https://doi.org/10.1515/humr.1994.7.2.111>
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (9. baskı). Asil Yayın Dağıtım.
- Karakoç, F. Y., & Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 40, 39-49. DOI: <https://doi.org/10.25282/ted.228738>.
- Karataş, P., & Sarıkaya Karabudak, S. (2019). Okul çocukları için çok boyutlu mizah duygusu ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması (ÇBMDÖ). *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 2(1), 11-16.
- Kim, H., Choi, H., & Han, S. (2022). The effect of sense of humor and empathy on the interpersonal adaptation. *Personality and Individual Differences*, 197, 111791. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111791>.
- Kuchner, J. F. (1991). *The Humor of Young Children*. <https://eric.ed.gov/?id=ED348139> adresinden 21.07.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Lu'mu, Cahyadi, A., Ramli, M., & Ruslan, H. (2023). Perceived related humor in the classroom, student-teacher relationship quality, and engagement: Individual differences in sense of humor among students. *Heliyon*, 9(1), e13035. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13035>.
- McGhee, P. E. (1971). Development of the humor response: A review of the literature. *Psychological Bulletin*, 76(5), 328. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0031670>.
- McGhee, P. E., & Lloyd, S. (1982). Behavioral characteristics associated with the development of humor in young children. *The Journal of Genetic Psychology*, 141(2), 253-259. DOI: <https://doi.org/10.1080/00221325.1982.10533480>.
- Mireault, G. C., Crockenberg, S. C., Sparrow, J. E., Pettinato, C. A., Woodard, K. C., & Malzac, K. (2014). Social looking, social referencing and humor perception in 6-and-12-month-old infants. *Infant Behavior and Development*, 37(4), 536-545. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2014.06.004>.
- Mireault, G., Sparrow, J., Poutre, M., Perdue, B., & Macke, L. (2012). Infant humor perception from 3-to 6-months and attachment at one year. *Infant Behavior and Development*, 35(4), 797-802. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2012.07.018>.
- Moreira, P. A., Inman, R. A., & Cloninger, C. R. (2022). Humor and personality: Temperament and character have different roles. *Social Psychological and Personality Science*, 13(8), 1246-1258. DOI: <https://doi.org/10.1177/19485506211066369>.
- Perchtold-Stefan, C. M., Papousek, I., Rominger, C., Schertler, M., Weiss, E. M., & Fink, A. (2020). Humor comprehension and creative cognition: Shared and distinct neurocognitive mechanisms as indicated by EEG alpha activity. *NeuroImage*, 213, 116695. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2020.116695>.
- Schreiner, J. (2004). Humor as an additional component of psychological and psychiatric diagnostics in children and adolescents: concept of a humor-diagnostic model. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 53(7), 468-482.
- Shammi, P., & Stuss, D. T. (1999). Humour appreciation: A role of the right frontal lobe. *Brain*, 122 (4), 657-666. DOI: <https://doi.org/10.1093/brain/122.4.657>
- Seven, D. A. (2012). 3-5 yaş çocuklarında zihin teorisi gelişiminin mizah anlayışı üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Süler, M. (2017). Mizah ihtiyacı ölçeği çocuk ölçeğinin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirliği. *Journal Of European Education*, 7(1). DOI : 10.16989/TIDSAD.1209.

- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74 (2000).
- Şahin, A. (2018). Yönetmel ve eğitsel araç olarak eğitim kurumlarında mizah. (1. baskı) Anı Yayıncılık.
- Şahin, N., & Dişsiz, M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 263-274.
- Telli, B. S., & Hoicka, E. (2022). Humor and social cognition: Correlational and predictive relations in 3-to 47-month-olds. *Cognitive Development*, 64, 101245. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2022.101245>.
- Vrticka, P., Black, J. M., Neely, M., Shelly, E. W., & Reiss, A. L. (2013). Humor processing in children: Influence of temperament, age and IQ. *Neuropsychologia*, 51(13), 2799-2811. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2013.09.028>.
- Yalçıntaş, E., & Kartal, H. (2023). Children's sense of humor and humor in the classroom. *E-International Journal of Educational Research*, 14(1), 20-36. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1155362>.
- Yaşar, M. (2015). Okul öncesi dönemde sosyal- duygusal gelişim. F. Turan ve A. İ. Yükselen (Ed.) Okul Öncesi Döneminde Gelişim (1. baskı) içinde Ankara: Hedef.
- Yolcu, O., Gündoğdu, K., & Vural, R. A. (2018). Fen bilimleri dersinde mizah temelli geliştirilen içerik üzerine bir durum çalışması. *International Journal of Turkish Literature, Culture, Education*, 7(2), 1305-1332.

Exedended Abstract

Introduction

Humor is generally perceived as a concept that includes comedy. Humor can be defined as a nonverbal communication tool initiated to entertain, a kind of defense mechanism created to relieve anxiety about avoiding individual shortcomings, a form of intellectual play and playing with ideas, and a series of deeply rich cognitive actions that benefit from cognitive and affective resources. Humor is approached theoretically in different ways. Random humorous behaviors in daily life and children's perception of humor according to their mood can form the basis for diagnostic evaluations. When assessing a child's social and cognitive development, a psychiatrist can use the knowledge that through humor children can escape from reality and reduce their mental fatigue. It is important for children to use humor for support, disruption, coping or motivational purposes. The use of humor has a positive impact on social life as it improves interpersonal communication, reduces conflicts and helps cope. On the other hand, lack of communication, wrong timing, and incompatible humor situations can damage personal perception and social relationships. Developmentally, it is important to determine what kind of sense of humor the child has. In this study, it was aimed to develop a scale to determine the humor tendencies of children aged 4-12 and to determined the humor tendencies in children according to various variables.

Method

In the study, 352 parents (325 mothers and 27 fathers) with children between the ages of 4-12 (Mean: 6,98) constituted the study group. In collecting data, the Personal Information Form and the Children's Humor Scale, which were created by the researchers and included some personal information of the children such as gender and age, were used.

In the analysis of the data, the steps followed in the scale development process were followed. These include creating draft items, obtaining expert opinions, and performing construct validity and reliability analyses. Descriptive analysis of the scale scores was performed, the normality distribution of the data was examined, and t-test and one-way analysis of variance were applied to examine the difference between the scale scores according to personal variables.

Results

As a result of the analysis, it was found that the measurement tool consists of 22 items, five-point Likert type and four sub-dimensions: Understanding Humor, Preferring Humor, Producing Humor, Benefiting from Humor, and its internal consistency coefficient is 0.90. Scoring of the scale can be evaluated separately for the sub-dimensions and as the total humor score. A high score from the sub-dimensions can be interpreted as a high level of humor in that sub-dimension (understanding humor, preferring humor, producing humor and benefiting from humor), and a high total score can be interpreted as a high child's general sense of humor and tendency.

The Children's Humor Scale were found to be 0.83 for the Humor Comprehension sub-dimension, 0.86 for Humor Preference, 0.85 for Humor Production, 0.71 for Using Humor and 0.90 for the total scale. Since the generally accepted coefficient is expected to be at least 0.70, it was decided, based on the obtained values, that the scale can be used as a reliable measurement tool in evaluating humor in children.

Conclusion and Discussion

The fact that the children in the study had high humor comprehension scores and lowest humor utilization scores may be associated with the children's cognitive characteristics. The child must have solid knowledge to understand that the signs in the joke contradict reality and must be able to identify the signs created for laughter. The low scores of children in using humor can be explained by the uncertainty of their use of humor as a coping method. Humor can be an important coping strategy when used appropriately (Bernet, 1993). Because, thanks to humor, one can get away from reality or reduce mental difficulties (Chai and Choi, 2018).

The study determined that there was no significant difference between children's gender and humor tendencies. In adults, it was determined that men received lower scores in depicting humor, positive emotion symptoms, and coping compared to women. Accordingly, one can speak of the differences between men and women humor (Booth-Butterfield vd., 2014). The tendency to initiate humor in boys and the behavior of participating in humor by laughing are noticeable in girls (Dowling, 2014).

In the study, it was determined that the Humor Preference and Humor Production scores of 4-6 and 7-9 year old children, and the Children's Humor Scale total scores of 4-6 year old children were higher than those of 10-12 year old children. It was also noted that as children's ages increased, their preference for humor, production of humor, use of humor, and overall humor scores decreased. Humor at the age of 4-6, which corresponds to the preschool period, is related to children's language experiences and generally occurs through distortion of verbal expressions (Kuchner, 1991).

In the study, a significant difference was determined between the number of children's siblings and their understanding of humor, production of humor and the total score of the Humor Scale in Children. It was observed that as the number of siblings increased, humor production scores and humor scores in general decreased. The time children spend with their siblings and the level of interaction they establish becomes important at this point. Because children laugh more at humorous elements in the presence of their peers and siblings than with strangers (Brown et al., 1980; McGhee, 1971).

In the study, a significant difference was determined between children's temperament characteristics and understanding humor, preferring humor and the total score of the Humor Scale in Children. It was observed that as the temperament trait increased from easy to difficult, children's humor understanding, humor preference scores and humor scores in general decreased. It is known that characteristics such as talent, intelligence and temperament play a role in the creation of humorous content (Yolcu et al., 2018), and the sense of humor is an

integrated structure depending on the interactions of emotional (temperament) and socio-cognitive (character) dynamics, which are aspects of personality (Moreira et al., 2022). The identification of humor in children will be a guide in determining the direction of studies on the subject.

Ek 1

Çocuklarda Mizah Ölçeği (4-12 Yaş)

	Çocuğum;	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Mizahı Anlama	1-Bir şeyin komiklik olsun diye yapıp yapılmadığını ayırt edebilir.	5	4	3	2	1
	2-Söylenenlerin/dinlediklerinin komik olup olmadığını ayırt edebilir.	5	4	3	2	1
	3-Gördüklerinin/izlediklerinin komik olup olmadığını ayırt edebilir.	5	4	3	2	1
Mizahı Tercih Etme	4-Bir olayın/durumun komik şekilde anlatılmasından hoşlanır.	5	4	3	2	1
	5-Komik davranışlardan hoşlanır.	5	4	3	2	1
	6-Şakacı, komik kişilerle birlikte olmayı tercih eder.	5	4	3	2	1
	7-Komik içerikli hikayeleri okumayı veya dinlemeyi tercih eder.	5	4	3	2	1
	8-Komik içerikli TV programlarını (çizgi film, yarışmalar vb.) izlemeyi tercih eder.	5	4	3	2	1
	9-Komik gösterilere (tiyatro, kukla vb.) katılmaktan hoşlanır.	5	4	3	2	1
	10-Komik bulduğu oyunları daha çok oynar.	5	4	3	2	1
	11-Diğer yaşadıklarından çok komik anıları/olayları anlatmayı tercih eder.	5	4	3	2	1
	12-Başkalarına şakalar yapıp güldürmekten hoşlanır.					
	Mizah Üretme	13-Çevresindekileri güldürmek için abartılı, anlamsız, komik davranışlar yapar.	5	4	3	2
14-Çevresindekileri güldürmek için abartılı, anlamsız, komik sözler söyler.		5	4	3	2	1
15-Yaptığı söz esprinin etkisini artırmak için jest, mimik veya ses tonunu kullanır.		5	4	3	2	1
16-Birinin komiklik olsun diye yaptığı ve olumlu tepki alan davranışı o da yapar.		5	4	3	2	1
17-Birinin komiklik olsun diye söylediği ve olumlu tepki alan söylemleri/ anlatımları o da aynı şekilde söyler/ anlatır.		5	4	3	2	1
18-Ses tonunda değişiklik yaparak başkalarını güldürmeye çalışır.		5	4	3	2	1
Mizahtan Yararlanma	19-Öfke, korku, utangaçlık vb. durumlarda komiklik yapıp gülerek gerginlikten kurtulmaya çalışır.	5	4	3	2	1
	20-Akran grubu içinde diğerlerini eğlendirip güldüren kişidir.	5	4	3	2	1
	21-Üzgün veya kızgın birini gördüğünde güldürmenin bir yolunu bulur.	5	4	3	2	1
	22-Olaylar/ durumlar karşısında gülecek bir yol arar.	5	4	3	2	1